

Mai Greitz

Folkmord, fördrivning och högerextremism

Ur *Clarté* nr 4/2023

Det pågående kriget i Gaza står utan jämförelse i sin brutalitet. Men även på Västbanken ser man konsekvenserna av ett alltmer extremt politiskt klimat. Clartés Mai Greitz skriver om bosättningspolitik, Israels militärkomplex och förtrycket av palestinier.¹

”Låt oss andas.” Jag hör det gång på gång från filmklipp i Gaza. Barn, unga, vuxna, män, kvinnor – alla vädjar till något diffust utanför dem. Ett samvete kanske?

I slutet på oktober uppgav Rädda barnen att fler barn hade dött i Gaza under tre veckors bombningar än i samtliga konflikter i världen sedan 2019. Antalet skadade är också mångdubbelt. Nu – flera veckor senare – har ytterligare flera tusen barn dött. Vissa dör direkt i bombningarna. Andra dör långsamt, under rasmassor som människor inte har möjlighet att gräva fram dem från. Det saknas sjukvård, mat och rent vatten. Varken barn eller vuxna har möjlighet att få smärtstillande mot brännskadorna eller sövas när de måste opereras. Ofta kan de inte få någon vård alls. En vansinnig bombkampanj mot sjukhus, läkare och ambulanser har rasat sedan kriget inleddes.

DET SAKNAS INTE TIDIGARE exempel på krig och förödelse i Gaza. Den lilla landremsan med sin befolkning instängd på en yta stor som ett fjärdedels Öland, ett tredjedels Stockholm, har fått uppleva otaliga krig. Men det här kriget mot Gaza, som utspelar sig år 2023, är det mest bestialiska hittills.

Ingenting rättfärdigar detta. Ingenting.

Krigsbrott är svåra att utreda under pågående krig. Men om viljan till åtal finns, skulle domslutet sannolikt att lyda: urskillningslösa attacker mot civilbefolkningen, kollektiv bestraffning, attacker mot sjukhus och medicinsk personal, tvångsevakuering, användandet av vit fosfor mot civilbefolkningen, och så vidare. För även i krig finns det gränser. I Gaza har vansinnet släppts löst mot civilbefolkningen. Bilderna finns där för dem som vill se, från de fruktansvärda övergrepp som civilbefolkningen blir utsatt för. Fler journalister har blivit dödade än i någon annan konflikt hittills.

GAZAS JOURNALISTER ÄR hjältar som dör på sin post, lika sårbara som de människor vars öden de dokumenterar. Utländska journalister släpps inte in. Det är tack vare Gazas journalister vi får veta vad som händer i det hermetiskt instängda lilla landområdet. De ger oss en inblick i vansinnet och ödeläggelsen. De berättar om det ofattbara. Gazas civilbefolkning har bombats så hårt att det i början av november sades motsvara det antal ton bomber som släpptes över Hiroshima och Nagasaki. I början av december hade Gaza sett större förstörelse än under bombningen av Dresden.

Ett utvidgat mandat att attackera civila mål och användningen av artificiell intelligens för att generera mål för bombningarna har skapat den dödligaste militära kampanjerna mot palestinier sedan *Nakba* 1948². Den israeliska tidskriften *+972 Magazine* har visat hur den israeliska armén har gett grönt ljus för bombningen av icke-militära mål och släppt på begränsningarna för hur många civila dödsoffer som kan tillåtas. Privata bostäder, offentliga byggnader, infrastruktur, skolor och universitet, som armén definierar som ”power targets” (”matarot otzem” på hebreiska) attackeras avsiktligt.

¹ Mai Greitz är jurist och med i *Clartés* redaktion.

² *Nakba* eller *al-Nakba* är palestinernas benämning på fördrivningen av invånare från de områden i Brittiska Palestinamandatet som kom att bilda staten Israel under 1948 års arabisk-israeliska krig. (Wikipedia)

JOURNALISTEN YUVAL ABRAHAM har talat med underrättelsekällor inom armen som säger att det handlar om att skada det civila samhället, att ”skapa en chock” och få ”civila att sätta press på Hamas”. Det är inget misstag. Om hundra civila dör för att man vill undanröja en person från Hamas är det för att man tycker att det är ett pris värt att betala.

För varje utpekad person finns också ett i förväg uträknat antal civila dödsoffer. Men det är delvis missvisande. För måltavlorna är inte bara det beväpnade motståndet i Gaza. De utpekade är också konstnärer, jurister, poeter, läkare, journalister och lärare. De är måltavlor, inte misstag.

SÅ VAD SKA DETTA KALLAS? Ett folkmord? Folkrättsexperterna är försiktiga med att uttala sig om vad som räknas som folkmord, detta det grövsta av alla internationella brott. För att åklagaren ska kunna styrka brottet krävs att denne visar att det funnits ett tydligt uppsåt, och det är ofta mycket svårt att bevisa. Uppsåtet visar att den som utförde brottet hade en tydlig vilja att uppnå just den effekten – folkmordet – och att det inte bara är en sidoeffekt av andra mål.

Foto: Alisdair Hickson

UPPSÅTET FÖRKLÄDS DOCK ofta av de som har gett order om folkmordet. Det som gör att många jurister vågar uttala sig om Gaza är just att uppsåtet tydligt har aviserats från israeliska militära och politiska ledare. Redan från början av kriget talade man om en ”fullständig belägring” av Gazaremsan, med en total blockad av elektricitet, mat och vatten som konsekvens. ”Mänskliga djur måste behandlas som sådana”, sade IDF:s generalmajor Ghassan Alian den 10 oktober, och fortsatte med att konstatera att ”det [inte] kommer att finnas elektricitet och inget vatten [i Gaza], det kommer bara att finnas förstörelse”. Israels försvarsminister Yoav Gallant använde samma retorik när han den 9 oktober talade om att landet ”slås mot mänskliga djur”. Och presidenten Isaac Herzog talade den 13 oktober på en presskonferens då han utbrast: ”Det är en hel nation där ute som är ansvarig. Det är inte sant, den här retoriken om att civila inte är medvetna, att de inte är inblandade. Det är absolut inte sant. De kunde ha rest sig. De kunde ha kämpat mot den onda regimen [Hamas].”

Inrikesministern Minister Eli Yishai har sagt att ”målet med operationen är att skicka tillbaka Gaza till medeltiden, först då kommer Israel att vara lugnt”. Och utrikesminister Eli Cohen har i sin tur sagt att ”Gazas territorium kommer att krympa tack vare Israels annektering”. Netanyahu å sin sida säger att endast han kan förhindra att Gaza återgår till att vara beboeligt.

NÄR MAN NU I PRINCIP har uttraderat norra Gaza – och påbörjar ödeläggelsen av även den södra delen – är det svårt att se något annat mål än att man vill fördriva så många palestinier som möjligt. Man vill göra hela Gazaremsan obeboelig. En majoritet av befolkningen är nu internflyktingar. Netanyahus regering har försökt sätta press på Egypten för att få dem att öppna gränsen för flyktingar. Tanken är att tvinga ut palestinerna i Sinai och där upprätta flyktingläger.

Planen för norra Gaza verkar vara att upprätta en ”buffertzoon” och ersätta Hamas med den (impopulära) palestinska myndigheten från Västbanken. Alternativt upprätta israelisk kontroll över området.

Militären och det politiska ledarskiktet i Israel har länge invaggat allmänheten i tron att teknik och militär överlägsenhet ska skydda landet. Man har förlitat sig på att militärens övervakningsteknologi och spionage inne i Gaza skulle kunna garantera säkerheten. Och man har förlitat sig på den absurda tanken att över två miljoner människor helt enkelt skulle acceptera sitt öde, instängda i en helt avskärmad enklav.

Den hybris som byggts upp fallerade fullständigt den sjunde oktober. Det samhälle som vanliga israeler skulle luta sig emot visade sig vara ett hologram. När Hamas (eller rättare sagt Hamas väpnade gren, tillsammans med andra väpnade grenar av de palestinska fraktionerna, och enskilda personer som tog sig ut ur Gaza då muren sprängdes) mördade civila på den numera världskända dansfestivalen Supernova och inne i kibbutzerna stod människor ensamma. De mötte döden utan att militär eller polis avvärjde attacken. Överlevande vittnar också om hur det samhälle som skulle finnas där för att plocka upp spillrorna av deras liv efter attacken inte gjorde detta. Från de styrande kom bara krigsretorik. För de överlevande trädde i stället frivilliga insatser och solidaritet mellan människor in.

Foto: Alisdair Hickson

ISRAEL VAR ÅR 2020 den tolfte största militärleverantören i världen, och producerar både vapen, övervakning och cyberteknologi. Man har byggt sitt varumärke på att den egna teknologin har testats i strid. Det innebär i första hand att den testats på palestinier i de ockuperade områdena. Om detta skriver Antony Loewenstein i sin bok *The Palestine Laboratory*. Israels militärindustriella komplex använder de ockuperade palestinska områdena som testplats för vapen- och övervakningsteknik som de sedan exporterar till resten av världen. I mer än 50 år har ockupationen av Västbanken och Gaza gett den israeliska staten ovärderlig erfarenhet.

Så på ett sätt var också den sjunde oktober ett misslyckande för Israels exportindustri. Och det finns dom som tror att en av anledningarna till att kriget tagit sådana bestialiska proportioner är att militären och dess tekniks anseende måste upprättas igen.

I RAPPORTERINGEN av det som sker i Gaza och Israel finns det dock många vita fläckar. För att verkligen förstå de dynamiker som har föranlett kriget och som fortfarande pågår måste man rikta blicken mot Västbanken och det som utspelar sig där samtidigt som kriget rasar mot Gaza. På Västbanken dödas människor varje dag, flera hundra sedan den sjunde oktober – även barn. Och också på Västbanken attackeras sjukhus. Bosättare och soldater (ofta är det en och samma person) attackerar och fördriver befolkningen från byarna.

På Västbanken ställs barn inför militärdomstol. Enligt Rädda barnen misshandlas mellan 80-90 procent av de barn som grips av militären. Över 40 procent skadas vid gripandet, inklusive skottskador och brutna ben. Våld av sexuell karaktär förekommer regelbundet. Antalet fångar, vuxna såväl som barn, som har gripits sedan den sjunde oktober överstiger det antal som släppts i fångutbytet med Hamas. Tortyr förekommer i israeliska fängelser, ibland med dödlig utgång. Minst sex dokumenterade dödsfall har skett bara de senaste två månaderna.

Och här blir det tydligt att Israels krig inte endast handlar om att bekämpa Hamas. För på Västbanken styr det rivaliserande partiet Fatah, inte Hamas.

På Västbanken bor palestinier instängda i 167 små öar av land, separerade från omvärlden och varandra genom ett nät av murar och vägspärrar. Och utöver det finns det som sakta men säkert undanröjer möjligheterna till en framtida palestinsk stat: över 240 israeliska bosättningar och dess infrastruktur. På Västbanken lever palestinier under militära lagar. I samma område – på andra sidan ett stängsel, en mur eller bara över gatan, lever israeliska medborgare med fullvärdiga medborgerliga rättigheter.

FRÅN VARJE DEL AV OCKUPATIONENS uttryck blottläggs tillslut ett mönster. Ingenting är tillfälligt, alla delar utgör tillsammans ett system. Ingenting är tillfälligt, alla delar utgör tillsammans ett system. Det finns en ovilja att tala om Israel som en apartheidstat, men begreppet återspeglar den politiska verkligheten i det område som utgör Israel och Palestina. Apartheid definieras i folkrätten som ett system baserat på institutionaliserat förtryck och dominans, utövat av en folkgrupp mot en annan. Både organisationer och enskilda folkrättsjurister har oberoende av varandra slagit fast att de villkor som ålagts palestinier på de ockuperade områdena och i Israel uppfyller kriterierna för apartheid. FN:s specialrapportör för de ockuperade palestinska områdena är en av dem som har slagit fast detta. Och människorättsorganisationer som Amnesty, B'tselem och Human Rights Watch har gjort egna omfattande utredningar och kommit fram till samma slutsats.

DET BOR CIRKA SJU MILJONER palestinier och sju miljoner judiska israeler mellan Jordanfloden och Medelhavet, på ett landområde som inte är större än Småland. Ett land, Israel, kontrollerar området från Jordanfloden till havet, helt eller delvis. Israeler bor överallt utom i Gaza och har full rörelsefrihet över hela området, inklusive på de områden och vägar som är reserverade (endast) för dem, inne på ockuperat område. Palestinier bor i hela området, och utgör en femtedel av de israeliska medborgarna. Dessa människor kommer inte försvinna,

(även om Israel och bosättarrörelsen gör sitt bästa för att etniskt rensa området från palestinier) och det finns ingen lösning som kan inkludera tanken att en av dessa grupper helt enkelt skulle lämna området.

Foto: Alisdair Hickson

IBLAND JÄMFÖRS PALESTINAS befrielse med Algeriets. Men jämförelsen haltar. Fransmännen utgjorde drygt 10 procent av befolkningen i Algeriet och de hade ett hemland att återvända till. Fransmännen hade inte någon religiös eller historisk anknytning till Algeriet. I Israel har över 50 procent av befolkningen anknytning till Mellanöstern, de har sina rötter där och inte i Europa. En betydande grupp härstammar från förintelseöverlevare och flyktingar från olika delar av världen och har ingenstans att ta vägen. Dekolonisering handlar inte om att fördriva någon folkgrupp, det handlar bara om att avskaffa den etniska dominansen som råder idag.

ISRAEL ÄR INGEN MONOLIT, stöpt i ett stycke, det finns (så klart) olika politiska krafter som verkar och drar åt olika håll. Det går att både förstå de historiska drivkrafterna för sionismen(-na) som sekulär politisk rörelse (Det bästa är att läsa Göran Rosenbergs *Det förlorade landet*) och att samtidigt se hur sionismen hakat tag i och samverkat med en alltmer fascistisk verklighet i Israel. Det är ibland som att bilden av Israel inte är uppdaterad. Vänstern är numera en spillra – hånad, hotad och marginaliserad. Vad som tagit över det politiska landskapet är en extremhöger som bit för bit tränger undan all opposition.

NÄR MEIR KAHANE, en extremistisk rabbin som förespråkade judisk överhöghet genom våld, ställde upp i Israels val 1988, spärrade statens centrala valkommitté hans parti Kach och hävdade att det uppviglade, spred rasism och hotade statens demokratiska natur. I likhet med de fascistiska rörelserna i 1930-talets Europa föreställde Kahane sig ett judiskt samhälle som skulle vara etniskt och religiöst ”rent”. (Baruch Goldstein, den israeliska bosättaren som 1994 sköt och dödade 29 palestinier när de bad i en moské i Hebron, var anhängare till Kahane.)

Några decennier senare sitter Otzma Yehudit, det politiska partiet som bildades av Kahanes lärjungar, i koalition med Netanyahu. Dess partiledare, Itamar Ben-Gvir, är nationell säkerhetsminister med kontroll över Israels gränspolisavdelning på det ockuperade Västbanken. Det som tidigare sågs som ett hot mot staten och demokratin, sitter nu vid makten. Men Kahanes lärjungar behöver egentligen inte ens ett parti längre – deras ideologi genomsyrar alltmer hela samhället. Retoriken från bosättningsorganisationer och extremhöger har länge varit ett inslag i den israeliska offentligheten. Nu sitter representanterna för dessa organisationer i regeringen, och deras ideologi har förvandlats till statlig politik.

Israels nuvarande regering bildades den 29 december 2022 efter valet till Knesset den första november 2022. Efter de senaste årtiondenas konsekventa dragning åt höger är den nya regeringen landets hittills mest högerextrema. Netanyahu garanterade sin politiska överlevnad genom allians med religiösa partier som The Religious Zionist Party (RZP), Otzma Yehudit och Noam. Han rättfärdigade detta gentemot allmänheten genom att måla upp sig som en buffert mot extremhöger. Men det var en buffert som visade sig innebära eftergifter, samtycke och en koalition med just extremhögerens religiösa fundamentalister.

I deklARATIONEN för den nya koalitionen lovade man att fortsätta främja ett kolonialt projekt. Inledningen till koalitionsavtalet lyder: ”Det judiska folket har en exklusiv och obestridlig rätt till alla områden i landet Israel. Regeringen kommer att främja och utveckla bosättningen i alla delar av Israels land – i Galileen, Negev, Golan, Judeen och Samaria (det vill säga Västbanken).”

POLITIKEN FORMERADE SIG snabbt kring samlade insatser för att annektera Västbanken, under överseende av en messiansk bosättare, Bezalel Smotrich, som minister med ansvar för och makt över palestinska liv på ockuperad mark. Den israeliska statens redan repressiva behandling av aktivister, journalister och civilsamhällsgrupper har trappats upp ytterligare. Attacker på hbtq-rörelsen har ökat. Ansträngningarna att kriminalisera, förfölja och på annat sätt hindra människorättsaktörer och journalister, i såväl Israel som Palestina har intensifierats. Smotrich har efterlyst ytterligare ”rättslig och säkerhetsmässig” inriktning mot människorättsgrupper – han kallar dem ”ett existentiellt hot” mot staten Israel.

Och överallt, integrerad i all politik, finns rasismen. Palestinier har avhumaniserats så länge att det inte längre spelar någon roll om de svälter eller törstar ihjäl. Det spelar helt enkelt ingen roll om man bombar ett instängt folk och att barnen inte får vård för sina krigsskador.

DEN RASISM SOM avhumaniserar palestinier präglar också den svenska offentligheten. Det är inte brist på information som gör att politiker, journalister och skribenter här hemma kan ignorera vad som utspelar sig mot civilbefolkningen i Gaza. Det är för att deras liv och lidande inte spelar så stor roll.

Stödet till Israel från den politiska höger har flera grunder men ett spår är särskilt viktigt att nämna. I den populistiska extremhöger världen över har det skett en frikoppling mellan traditionell antisemitism och attityder till Israel. Grunden är att det finns en politisk likhet. Det finns en gemensam syn på vad en nation bör vara, det vill säga etniskt homogen med en egen statsreligion. Och inte minst knyts högerextrema rörelser ihop med Israels politiska ledning tack vare islamofobin – man uppfattar Israel som framgångsrikt i att hantera det ”muslimska hotet”. Inställningen till Israel skiljer modern högerextrem antisemitism från dess tidigare former och hjälper till att säkerställa att antisemitismen kan förbli den ideologiska kärnan, bakom masken av en pro-israelisk hållning. Det finns ingen motsättning mellan att hylla staten Israel och samtidigt låta George Soros dominera högerens konspirationsteorier.

Om den politiska viljan finns så skulle åtalspunkterna för krigsbrotten i Gaza bli många, det konstaterade jag i inledningen av den här artikeln. Men för tillfället ser det inte ut som om den

viljan finns. Den internationella brottmålsdomstolen i Haag, ICC, kritiseras för sin undfallenhet mot Israel. Sedan 2014 har man försökt få en prövning i ICC av brott mot internationell rätt, utan framgång. Men världen behöver ett prejudikat för att upprätthålla förbudet mot folkmord, etnisk rensning och apartheid. Att låta detta fortgå underminerar regelverket för humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

ISRAEL HAR GENOM ALLA ÅR omöjliggjort fredligt motstånd i Palestina genom att möta det med övervåld. Mellan 2018 och 2019 deltog tusentals palestinier i de nästan veckovisa protesterna på Gazaremsan. Kampanjen kallades The Great March of Return och krävde ett slut på den israeliska blockaden och rätten att återvända för flyktingarna.

183 människor sköts ihjäl. Ingen var beväpnad. En av organisatörerna av protesten, Ahmed Abu Artema, utsattes för en riktad attack den 24 oktober i år. Fem av hans familjemedlemmar dog, däribland hans tolvåriga son. Själv fick han svåra brännskador. Ahmed Abu Artema attackerades för sin roll i icke-våldsmotståndet.

Den 8 december i år dödades Refaat Alareer, poet och professor i engelsk litteratur, i en riktad israelisk attack. Den 1 november skrev han sin sista dikt, som förebådade hans död.

If I must die,
You must live
To tell my story
[...]
If I must die
Let it bring hope
Let it be a tale

Den palestinska kampen har en lång historia av fredligt och kreativt motstånd. 2005 startade det palestinska upproppet för Bojkott, avinvestering och sanktioner (BDS) som nu samlar gräsrotsrörelser över hela världen. BDS är en antirasistisk rörelse för frihet, rättvisa och jämlikhet som uppmanar till internationell solidaritet.

Vi måste bojkotta Israel. Se till att Israel inte får delta i OS eller i Eurovision Song Contest. Vi måste kräva avinvesteringar och sanktioner. Och vi måste fortsätta protestera för ett slut på kriget. För att ingen mer ska behöva säga: Låt oss andas.

Lästips

Ulf Fogelström: [Bortförklaringar och kriminella tankemönster](#) (Clartés blogg)

[Röster om kriget mellan Hamas och Israel](#) (november 2023)

[”Det råder ingen respekt för krigslagarna i vare sig Mariupol eller Gaza”](#) Intervju med Daria Saburova (november 2023)

Simon Pirani: [Palestina och Ukraina - Så för imperierna krig under tjugoförsta århundradet](#) (november 2023)

Michael Pröbsting: [Solidaritet med Palestina och dubbla budskap](#) (februari 2024)

[Seger åt den palestinska motståndskampen](#) (*Arbetarmakt*)

[Trappa upp motståndet mot kriget i Gaza](#) (*Offensiv*)

Nyheter (29/2):

[Omfattande attack mot palestinier som väntade på mat](#) (*Aftonbladet*)

[Över 30 000 uppges dödade i Gaza](#) (*SVT*)

[Gazabor tvingas äta djurfoder och hundar för att överleva – FN varnar för massvält](#) (*Svenska Yle*)

Joseph Daher: [Middle East tensions grow](#) (27/2)